



**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. ij. De partibus temperantiæ subiectiuis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Quæst. II. Sect. II. Partes temperantiæ. 583

Debet puer viuere ex imperio pædagogi, concupiscens animæ facultas ex imperio rationis. Vide cætera, ubi tandem concludit: *Est igitur voluptatum appetitio insatiabilis, & operatio cupiditatis similis ipsi amentis; auget omni ex parte id quod est sibi affine.*

SECTIO II.

De partibus temperantiæ subiectiuis.

Exposita generatim temperantia, venio ad præcipuas eius partes & species, quas dixi esse quatuor, si sumatur strictè temperantia pro ea virtute, quæ moderatur delectationes gustus & tactus; si sumatur latius pro virtute illa quæ mediocritatem ponit in quibullibet corporeis voluptatibus omnium sensum, plures sunt eius partes. De proprijs ergo tantum mihi sermo nunc est, & de oppositis vitijs.

§. I.

Abstinencia & sobrietas, & vitia opposita.

Abstinencia
virtus est
specialis.

Dico primò, abstinenciam virtutem esse specialem, quæ quis à cibo quantum decet & oportet, habita ratione valetudinis, & officiorum mentis, abinet: siue, est mediocritas delectationis in cibo.

Primò dicitur abstinencia *specialis virtus*, non solum proptèr significat subtractionem ciborum maiorem quam imperet temperantia; hæc enim vocatur propriè abstinencia: sed proptèr significat virtutem, quæ coercetur, & ad iustam mediocritatem reducit ciborum appetitum & sumptum.

Ratio est manifesta, quia respicit hæc virtus specialem honestatem, quam non respiciunt aliæ partes temperantiæ circa tactum aut alios sensus.

Tanta verò, & tam laudabilis est honestas illa, ut eam appellet meritò Augustinus primum hominis ingressum in templum virtutum, potestque colligi ex opposito ei vitio, de quo mox. Valent autem ad eius commendationem quæcumque in laudem ieiunij dici solent; quod præsterunt eximie Tertullianus, Basilus, Cyprianus libris & orationibus de ieiunio; Ambrosius libro de Elia & ieiunio; Lessius sanè *lib. 4. cap. 2. dubitat. 10.* ex varijs Patribus enumerat præcipua quædam ieiunij commoda: partim in corpore; præstat enim illi bonam valetudinem, & longauitatem; qui enim abstinens est, adiciet vitam, ut habetur *Ecclesiast. cap. 37.* partim in animo; carnis enim tentationes extinguit, & subiicit illam spiritui. Ieiunius, inquit Cyprianus, vitorum sentina siccatur; petulantia marcescit, & fugitiua abeunt voluptates. Intellectum serenat, & ad omnes suas functiones aptiorem reddit. Ieiunium, inquit Chrysost. *homil. 1. ad plebem*, leues pennas animæ producit, ut in sublime ferat. De abstinencia, inquit S. Leo, prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubria consilia. Preparat animam ad diuinas illustrationes, & solatia. Ieiunium, inquit Cyprianus, scripturarum delicijs pascitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cœlesti pane nutritur. Denique ieiunium pro peccati reatu satisfacit, & impendit in poenam auertit flagella; quævis à Deo impetrat beneficia, & eximiam à Deo mercedem hand dubiè meretur. Vide Valentian *disp. 9. 2. puncto 2.*

Secundò abstinencia dicitur mediocritas circa

usum ciborum, ubi duos potissimum actus temperantia complectitur, sicut intemperantia peccat potissimum in duobus: primò quatenus trahit ad velsendum cibo vetito; secundò quatenus trahit ad modum illicitum vtendi cibo. In his duobus mediocritatem debitam seruat temperantia, ita nimirum ut usus ciborum valetudini, & officiis mentis congruat, quod edoctum se à Deo esse ait Augustinus *lib. 10. confessionum, cap. 31.* eumque solum esse legitimum ciborum usum ut alatur, non ut delectemur, frequenter inculcant Chrysostom. *homil. 71. in Mattheum*, & Clemens *lib. 2. pædagogi, cap. 1.*

Tertiò colligitur ex his, actus temperantiæ proprios istos esse. Primò interitus alienum habere animum à cibo & potu, aded ut nec de illis vel loquatur, vel cogitet. Secundò illis uti præcisè ad tuendam valetudinem, non autem ad delicias. Hoc me docuisti, inquit Augustinus, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Tertiò subtrahere cibo & potui etiam ea quæ congruunt valetudini, ad castigandam carnem, & subiiciendam illam spiritui.

Quartò modum seruare ac decentiam in qualitate ciborum, abstinendo à delicatioribus; in quantitate, cauendo ab excessu; in modo edendi, vitando nimiam voracitatem; in tempore, loco, aliisque omnibus circumstantiis, hoc semper in oculis habendo, quod eca ventri, & venter eciis: Deus autem & hunc & has destruit.

Dico secundò, gulam esse vitium capitale peccantiæ oppositum, cuius quinque sunt species, & quinque filia.

Actus temperantiæ proprii.

Gula capitalis vitium.

Primò dicitur gula vitium, & quidem capitale. Vitium videlicet illud capitale appellatur, ex quo alia oriuntur quamplurima: talem esse gulam testatur Tertullianus. Monstrum, inquit, libido haberetur sine gula; corporis enim pinguedo, inquit Porphyrius *lib. 4. de abstinencia*, animam pestilentia afficit, atque à beatæ vitæ domicilio deturbat. Ut meritò dicas cum Plinio *lib. 26. cap. 8.* pessimum corporis vas aluus; instat ut creditor, & in die sæpius appellat. Huius gratia expetitur auaritia, &c.

Secundò dicitur gula quinque habere sub se species, quas ex Gregorio Magno enumerat Sanctus Thomas *quæst. 146. art. 4.* præproperè, lautè, nimis, ardentè, studiosè. Quia, inquit S. Doctor, gula importat inordinatam edendi concupiscentiam. In usu autem duo considerantur, nimirum ipse cibus, qui comeditur, & comestio: potest ergo inordinatio concupiscentiæ attendi dupliciter; vno quidem modo in ordine ad cibum ipsum qui capitur; & sic quantum ad substantiam quærit cibos lautos, aut pretiosos: homines huiusmodi vocat S. Bernardus *serm. 30. in Cantica*, ciborum obseruatores, non morum bonorum. Contrà quàm vsurpatum esse à B. Virgine, ostendit *lib. 1. de Virg. cap. 2.* Cibus ei obuius, qui mortem arceret, non qui delicias ministraret. Quantum ad qualitatem, quærit studiosè præparatos; quantum ad quantitatem, excedit nimis comedendo; quantum ad sumptionem, attenditur inordinatio, vel quia præuenit debitum edendi tempus, quod est præproperè; vel non seruat debitum modum in edendo, quod est ardentè.

Quinque eius species.

Tertiò dicitur gula quinque habere filias, id est effectus quinque in animo eius qui gulæ deditus est. Numerat eos S. Thomas *art. 6.* ex eodem Gregorio. Sunt, inquit, latitia incepta, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo mentis. Cum enim

Effectus.

enim, inquit S. Doctor, gula sit immoderata delectatio & concupiscentia cibi, possunt illæ accipi tum ex parte animæ, tum ex parte corporis. Ex parte animæ quadrupliciter: primò, quantum ad rationem, cuius acies hebetatur ex immoderatione cibi & potus: quantum ad hoc filia gulæ ponitur hebetudo mentis, circa intelligentiam scilicet, cum caput fumo ciborum oppletum vix discipere possit verum. Vnde aiebat Galenus in exhortat. ad bonas artes, animas hominum multo cibo fartas, adipibus tanquam luto inuolutas, & in multo sanguine tanquam in cœnoso gurgite natantes, ad nihil subtile, aut cœleste allurgere. Quo de argumento vide præclarissimè differentem Clementem lib. 2. *pedagogi*, cap. 1. Augustinum *epistol.* 86. Chrysostomum *homil.* 13. in *primam ad Timotheum*. Optimè S. Leo *serm.* 8. de *ieiunio* 10. *mensis quotidiano*, inquit, experimento potus, & satietate aciem mentis obtundi, nimietate ciborum vigorem cordis hebetari, &c. Secundò quantum ad appetitum, qui multipliciter deordinatur, quasi sopito gubernaculo rationis per immoderantiam cibi: hæc est inepta latitudo, ut præclare differit Hieronymus lib. 2. in *Iovinianum*, *quæst.* 3. Nonarianus lib. de *cibus Iudæis*, cap. 4. Porphyrius lib. 2. de *abstinentia*. Tertiò quantum ad inordinata verba, & sic ponitur multiloquium. Quartò quantum ad inordinatum actum, & sic ponitur scurrilitas, id est iocularitas quædam ex defectu rationis. Quintò quoad corpus, & est immunditia; nam ut ait eleganter Philo lib. de *agricult.* ventris ingluuiem pedissequa sequitur libido. Pulchrè Ambrosius lib. de *paradiso*, cap. ult. Qui sunt, inquit, qui super ventrem ambulant, ut serpens, *Genes.* 3. nisi qui ventris & gulæ viuunt? quorum Deus venter est, & gloria in pudendis eorum; qui cibo onerati ad terrena curantur. Et Tertullian. lib. *contra psychicos*: Quorum, inquit, Deus venter est, aqualiculus altare, Sacerdos coquus: quorum fides in culina caler, charitas in olla feruet, & tota spes in ferculis iacet.

Sobrietatis
quid.

Dico tertiò, sobrietatem esse specialem virtutem, quæ affectum & vsum moderatur potationis inebriare valentis.

Ratio est, quia virtus ista circa passiones versatur, & actus eius perficitur in vlu externo materiæ, quæ causare potest ebrietatem; id est formam suam & rectitudinem rationis imprimit affectui interno, & externo actui. Potus autem inebriare valens, propria est materia, sed remota huius virtutis: eius officium est in ea mensura uti potu inebriante, quando eo utendum est, quæ mentis functiones non impediatur, vel offendar.

Ebrietatis
vitium.

Dicitur autem virtus hæc omnibus quidem esse necessaria, sed præsertim adolescentibus ad feruorem ætatis; mulieribus ob iudicij debilitatem; senibus & Regibus, quia in his vigere ratio debet ad aliorum eraditionem.

Dico quartò, ebrietatem vitium esse probrosissimum, hominem deturbans ab humano statu, quod faciliè viratur per sobrietatis assuetudinem. Probra huius vitij manifesta sunt; quod ipsi etiam damnant, qui amant.

S. II.

Castitas & opposita ei luxuria.

Eleganter Methodius apud Photium ait *naphtæ* dicitur esse *magis* *vir*; quod ea pulcherrime

ma virtute similis homo euadat Deo: & optimè Ambrosius in funere Satyri vocat castitatem matrem totius virtutis. Imò Gregorius Thaumaturgus ait virtutes dictas esse à Græcis *naphtæ*, quia puritas, vel sola, est omnes virtutes; idè notat Chrysostomus, sanctitatem & castitatem in Scripturis pro eodem sumi. Eximia de hac virtute passim inuenire licet: ego breuiter naturam eius, materiam, actus, oppositum ei vitium, & remedia propono.

Dico primò, castitatem propriè dictam rectè defini: *Virtus est specialis, statuens mediocritatem circa delectabilia venereorum, vel ea prorsus abiciendo, vel non aliter eis utendo quàm recta ratio prescribit.*

Primò dixi castitatem propriè dictam, quia rectè notat S. Thomas *quæst.* 151. *art.* 2. castitatis nomen dupliciter posse sumi. Primò improprie ac metaphoricè, proptè significat virtutem, quæ temperat quassibet delectationes, tum corporis, tum animi; estque virtus illa generalis. Secundò propriè accipi, & est virtus specialis habens materiam specialem, nempe concupiscentias delectabilium venereorum; tota enim versatur in moderandis illis delectationibus, quarum mediocritas honestatem constituit specialem distinctam ab aliis omnibus: ergo etiam castitas specialis est virtus. Castitas autem illa generalis non versatur circa coniunctionem corporum, sed circa debitam animi coniunctionem cum Deo; si enim debito modo à rebus creatis se abstrahat mens humana, & inhaeret cum Deo, censetur pura: si autem à Deo recedens, creaturis se totam mancipet & addicat, fornicatur quodammodo & impura euadit. Vnde dicit Augustinus; *Castitas animi est amor ordinatus, non subdens maiora minoribus.*

Secundò dicitur castitas statuere mediocritatem circa delectabilia venerea; hoc enim proprium est obiectum eius, & materia; quia scilicet proximum obiectum circa quod castitas versatur, sunt interni motus concupiscentiæ incitantes ad venerea, quos vel omnino comprimit, vel secundum rectam rationis normam componit. Remota materia sunt externi actus, qui vel præsent coniunctionem, ut aspectus, tactus, oscula; vel est ipsa coniunctio. Proptè moderatur appetitum coniunctionis, vocatur castitas; quatenus autem circa præuios actus versatur, eos auersando, & ab eis auocando, dicitur pudicitia, ut notabam nuper. Vel certè dicitur castitas proptè resecat vsum & affectum venereorum: pudicitia quatenus est conformis pudori, qui solet esse in illorum vlu.

Tertiò dicitur castitatis munus esse vel omnino abiciere huiusmodi delectabilia, vel iis vi secundum rationem. Est enim castitas alia perfecta, alia imperfecta: perfecta est, quæ ab omnibus voluptatibus carnis, tum licitis, tum illicitis perpetuò abstinerere proponit, & appetitum etiam abicit nuptiarum. Imperfecta est, quæ id vel ad tempus dimittit proponit, vel ab illicitis tantum abstinere, & licitis moderatè vitur.

Itaque actus castitatis isti commodè numerari possunt. Primus hortere actus omnes internos cogitationum, appetituum, delectationum circa venerea. Secundus hortere actus omnes externos venereos. Tercius ea omnia, quæ præuia sunt, & possunt impellere ad huiusmodi actus, tum affectu interno, tum externo actu deuitare.

Grandis est virtutis, inquit Hieronymus, & sollicitæ diligentia; in carne non carnaliter viuere; secum pugnare quotidie, & inclutium hostem, argi

instar centum oculis observare. Et Tertullianus *lib. de pudicitia, cap. 1.* castitatis amatorem comparat cum funambulo, qui per tenuissimum filum pendente velligio ingreditur, carnem spiritu librans, animum fide moderans, oculum metu temperans, ne qua illum carnis vacillatio, animi auocatio de fide decusserit. *Amos 7.* inquit Hieronymus, adamante in manu habens Deus cernitur. Adamas ille vir castus est, qui positus in Dei manu, solum hirci sanguinem timet; nam potest vinci libidine, non flammis.

Ex quibus constat, præcipuam & primariam castitatis speciem, imò florem delibatum huius virtutis, & omnium aliarum esse virginitatem, quæ consistit in carnis integritate cum proposito abstinendi perpetuò à veneris omnibus delectationibus; idè definitur ab Augustino *lib. de sancta Virginit. cap. 13.* *Quod est in carne corruptibilis incorruptionis perpetua meditatio*; id est firmum, & stabile propositum servandi perpetuam carnis integritatem. Exigit nimirum virginitas duo: alterum in corpore, alterum in animo. In corpore nunquam pollutum esse voluntariè; in animo propositum nunquam revocabile sic permanendi. Est autem virtus hæc non solum licita, sed femper, & apud omnes etiam gentes laudata, & honorata: flos videlicet morum virginitas est, inquit Tertullianus citato loco, honor corporum, decor sexuum, integritas sanguinis, fides generis, fundamentum sanctitatis, præiudicium omnis bonæ mentis; quæ viget in coniugio, viduitate, coelibatu, virginitate.

Luxuriæ vitium. Dico secundò, luxuriam esse vitium speciale oppositum castitati per excessum, cuius obiectum delectatio est venerea; filia internæ octo, externæ quatuor, species sex.

Primò, quod luxuria vitium sit speciale capitale, fons videlicet & radix plurium aliorum; imò, si verum dicimus, omnium; probat consensus omnium Sapientum, imò & totius generis humani. Sic enim sæpe Deus ipse in Scripturis loquitur de luxuria tanquam de peccato abominabili, v. g. *Ephesiorum 5. Fornicatio & omnis immunditia nec nomine in vobis, sicut decet Sanctos.* Et rursum: *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, non habet hereditatem in regno Christi & Dei.* Ad Galatas 5. numeratur fornicatio inter opera carnis, quæ qui agunt, regnum Dei non consequentur. *Hebraeorum 12.* dicitur quod fornicarios & adulteros iudicabit Deus: & *Apocal. 21.* asseritur, quod pars eorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda. Sanctos Patres, & Sapientes etiam Ethnicos audire non vacat; satis enim nunc sit ratio apertissima, quæ probatur vitij huius fecditas. Illud enim vitium turpissimum est, quod repugnat fini à natura instituto in procreatione ac recta educatione liberorum; & quod destruit amorem filiorum in parentes, & amorem parentum in filios. Peccatum luxuriæ repugnat procreationi liberorum, propter immunditiam extra usum matrimonij, repugnat rectæ illorum educationi, ad quam necessaria est paternæ & maternæ cura; hanc autem destruit non solum adulterium, sed vagus quilibet concubitus; nemo enim curabit liberos, quos nescit suos esse; unde destruit etiam eandem ob causam filiorum obsequia & reverentiam in parentes, & parentum amorem in liberos. Ergo manifestum est, fecdissimum esse ac contra legem naturalem hoc vitium, cuius etiam actus omnes si voluntarij sint, sunt etiam mortiferi, ut probabam fufius 1. 2. nihil enim in

A eo genere partium potest esse malum, si exponat probabili periculo grauis mali, quale pollutio est: quilibet actus luxuriæ exponit hominem huiusmodi periculo: ergo est sine dubio graue malum. Facessant itaque Schismatici Græci, qui sequuti Nicolaitas & Gnosticos, negarunt fornicationem malam esse. Facessant & Durandus, negans illam esse peccatum mortiferum, si solum attendatur ius naturale; damnant enim illam omnia iura naturæ, omnes leges diuinæ, omnes Sapientum voces, ut ex dictis patet, & ex effectibus eius magis adhuc patebit.

Secundò enim filias eius, seu effectus quos causat in anima, octo numerat S. Thomas ex Gregorio Magno: sunt autem illæ, cæcitas mentis, præcipitatio, inconsideratio, inconstantia, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror futuri. Primæ quatuor ad intellectum pertinent, tres posteriores ad voluntatem.

Ratio autem affertur à S. Thoma, quia quando inferiores potentia vehementer afficiuntur ad obiecta sua, consequens est ut superiores deordinentur in suis actibus. Per vitium autem luxuriæ appetitus sensitivus vehementer intendit delectabili, propter vehementiam passionis & delectationis: ergo est necesse, ut per luxuriam intellectus & voluntas deordinentur. Sunt autem quatuor actus in intellectu, simplex consideratio finis, v. g. boni spiritualis; consultatio recta de medijs ad finem hunc consequendum; examen & iudicium de medijs occurrentibus; denique imperium, quo ratio dat operam ut mandentur executioni. Luxuria perturbat & impedit illa quatuor: considerationem enim voluptas vehemens omnino prohibet, & attentionem circa spiritualia, utpote quæ totam animam & omnes eius potentias ad se rapiat. Deinde, quia infima est, & secundum infimum sensum, estque communis cum omnibus brutis, proptereaque mentem maximè deprimit, & in brutalem indolem format, peruersa phantasia, & corrupto affectu hominis. Propterea reddit mentem inidoneam ad cogitationem rerum spiritualium, generat cæcitatem mentis: ut inidoneam ad consultandum de medijs, generat præcipitacionem; immerfus enim rebus carnalibus intellectus, redditur ineptus ad consultandum, non solum de modo rectè viuendi, sed de rebus etiam alijs; & ita præcipitanter agit omnia. Ut autem reddit ineptum ad iudicandum de medijs salutis, & ad ea expendenda, generat inconsiderationem; ut verò mollem & debilem ad exequenda bona proposita propter speciem quandam difficultatis, causat inconstantiam. Peruertitur ergo per hoc vitium tota prudentia, ut habetur 7. *Ethic. c. 11.* quia isti sunt quatuor eius actus.

In voluntate sunt intentio finis & electio mediorum. Intentionem peruertit vitium istud, trahendo voluntatem ad delectationes carnis, & sic ingenerando amorem sui; homo enim huic assuetus vitio, totum in carne ponit, & cogitationes suas omnes ad eam dirigit, unde sequitur Dei odium, à quo prohibentur & damnantur hæc voluptates. Electionem peruertit amorem ingenerando præsentis sæculi, unde sequitur horror, & desperatio futuri: horror, quia pro voluptatibus sperant pœnas, quia his compediti voluptatibus, desperant se posse salutem consequi. Pulchrè Seneca epist. 14. *Honestum ei vile est, cui corpus nimis carum est.*

Quartò externas luxuriæ filias quatuor numerat Isidorus, turpiloquia, scurrilia, ludicra, stultiloquium. Vide S. Thom. *art. 3.* homo enim tota cogitatione & affectu demersus in cœno libidinum, ea loquitur

Luxuriæ
species.

loquitur quæ amat & cogitat; unde mirum non est, quod loquatur turpia, ut sibi fauceat; quod scurrilia, ut risum moueat; quod ludicra, ut genio indulgeat; quod stulta, cum sapientiâ prorsus careat.

Quintò denique sex numerari solent species luxuriæ: fornicatio, adulterium, incestus, stuprum, raptus, & vitium contra naturam; quæ vitæ ac naturæ probra satius est ignorare, quàm dicere; de quibus eleganter Cassiodorus lib. de amicitia: *In opere impudicitia cui præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat.* De actu quidem immunditiæ nihil remanet, nisi recordatio peccati in tormentum animæ, & expectationem gehennæ. De talibus lugendum potius censeo, quàm loquendum.

Remedia quæ tantum hoc malum curent, afferuntur plurima à Patribus. Exemplum Christi & Sanctorum, quos carnis mortificatio in cælum euexit. Exemplum eorum, quos luxuria in infernum detruxit. Poenæ in hac etiam vita illatæ à Deo iusto vindice malorum. Voluptatis huius vilitas, breuitas, dolores admixti, mala quæ secum trahit. Denique amor Dei, timor inferni, amor cæli.

SECTIO III.

De partibus potentialibus temperantiæ.

Dixi eas octo numerari à S. Thoma: recensuit etiam aliquas Philosophus, sed obscurius, & breuius: mihi satis erit indicare de singulis pauca. Prima ergo sit continentia & incontinentia: secunda mansuetudo & iracundia: tertia clementia & crudelitas: quarta humilitas & superbia: quinta studiositas, modestia, simplicitas, eutrapelia.

S. I.

Continentia, & incontinentia.

Aristot. 7. Ethic.

Nomen continentia sæpe usurpatur pro ipsa virtute castitatis. Sapient. 8. *Scius quod non possem aliter esse continens, nisi Deus det.* Sed magis propriè significat inchoationem tantum quandam illius, de qua pulchrè disserit Philosophus toto eo libro, præsertim vsque ad cap. 11. inde vsque ad finem agit de voluptate.

Continentia
definitur.

Dico primò, continentiam rectè definiri, firmitatem animi contra impulsus passionum, quibus impellimur ad delectationes præsertim venereas.

Primò dicitur firmitas animi à Philosopho 6. 9. id est propositum certum & fixum adhaerendi bono rationis; est enim virtus voluntatis, cuius tota perfectio est affectus ad bonum, & est firmum propositum; alioqui expugnabitur ab insurgente impetu passionum. Dicitur enim ibidem, quod continens non facillè dimouetur ab electione bona de fugienda voluptate; incontinens autem non persistet in electione.

Secundò dicitur firmitas animi contra impulsus passionum; vult enim firmiter inherere bono rationis, neque ad illicita impetu rapitur. Hoc autem statuitur discrimen continentis & temperantis, quod continens non superetur à voluptate quando vehemens urget passio, temperans verò ab eadem voluptate non superetur postquam passionis iam domita sunt; unde negat Philosophus 4. Ethic. cap. ult. continentiam esse veram virtutem, sed inchoationem dumtaxat virtutis, & semivirtutem;

tem; quia licet voluntatem conformet cum recta ratione, non subicit tamen appetitum rationi, neque passiones refecat, sed vincit: ad propriam autem virtutem requiritur, ut nullo insurgentium passionum impetu turbetur, vel certe ut rarius huiusmodi motus patiatur, & non adeò vehementes ac continentia.

Tertiò dixi, continentiam versari circa victoriam passionum venerearum; quia cum passiones illæ vehementius appetitum à bono rationis retrahant, opus fuit dispositione aliqua, per quam contineret se homo aduersus rebelles impetus intra præscriptos rationis fines. Hæc est continentia. Ad alias autem virtutes requiritur etiam aliqua similis dispositio, quæ tamen non absolute vocatur continentia, sed continentia iræ, v.g. continentia opum, continentia honorum; quæ sunt inchoationes quædam mansuetudinis, liberalitatis & humilitatis; nam illæ virtutes sunt, quando passiones compressas tenent; sunt continentia, quando comprimunt: sed hæc non vocantur absolute continentia, quia passiones horum delectabilium minùs alliciunt, & minùs de statu rationis hominem deiciunt, quàm passiones delectabilium tactus, quæ solent esse maximè vehementes, dum trahunt hominem ad turpia.

Dico secundò, incontinentiam esse vitium, quo voluntas finit se superari à passione delectabilium tactus, vsu rationis aliquo modo remanente.

Primò dicitur vitium, quia credere passioni contra rationis præscriptum, est aliquid appetenti vitiosum, & vituperabile. Ratio enim & voluntas imperare debent & dominari passioni, non autem passio rationi. Incontinens passione rapitur, rationemque amouens à gubernaculo, clauum tradit cæco appetitui: ergo vitiosa est incontinentia.

Secundò dicitur incontinentia vitium esse, quo voluntas passionem sequitur, & ab ea superatur. Sic enim Philosophus cap. 8. differentiam assignat incontinentis & intemperantis: primò quod intemperans ex electione agit, non ex perturbatione; idè non illum pœnitet, & est incurabilis. Incontinens autem cum ex passione non agat, facilis est ad pœnitentiam, & idè curabilis. Secundo intemperantia similis est morbo continuo & incurabili, ut tabi; incontinentia verò est similis morbo comitiali. Tertiò intemperans errat circa ipsum finem, non autem incontinens. Rectè autem dicitur 6. 7. quod duplex est genus incontinentiæ. Infirmitas & temeritas. Infirmitas est cum vincimur perturbatione post deliberationem de ea superanda; temeritas cum vincimur defectu deliberationis prius factæ.

Tertiò dicitur, incontinentem vinci passionis, quando remanet aliquis rationis vlus; sic enim disputat eleganter Philosophus 6. 3. utrum incontinens agat sciens ea quæ agit. Socrates enim negabat esse possibile, ut quis rectè existimans, agat incontinenter. Absurdum enim esse, si scientia inuit, aliud quidpiam vincere, & ipsum perinde atque mancipium trahere; neminem enim existimantem aliud agere præter id quod est optimum. Alij verò aiebant, neminem quidem incontinenter agere, si habeat scientiam, sed tantum si habeat opinionem. Primò ergo asserit, incontinentem agentem habere scientiam habitu, non actu, seu considerationem. Deinde habere quidem illum actu scientiam & cognitionem vniuersalem, sed non singularem. Imò quidam ita cognitionem hanc habent actu, ut quodammodo eam non habeant, ut dormientes, insani, ebrij: ita incontinentes sciunt ut illi, & dicunt vera ut histiones recitant. Tertiò incontinens